

מבעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו הפזן | כולל שישי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות והתנועות | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

יום א' ח' טבת-שבת י"ד טבת תשפ"ז

העלון מוקדש לעילוי נשמת: הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול שולמית זצ"ל ומרת הדרה בת שמוחה ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

מסכת זבחים ק"ה-ק"א

בס"ד שבוע פרשת ויחי

העלון מוקדש לעילוי נשמת: ר' אליהו בן חנה ז"ל ומרת אסתר בת מרים ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

דף ק"ה ע"א

בעי רבי אלעזר פרים ושעירים הנשרפים שיצאו וחזרו, מהו.

הסוגיות האחרונות של פרקין עוסקות בענין פרים ושעירים הנשרפים, שהם פר כהן משיח ופר העדה, פר יום הכפורים ושעיר הפנימי, כל הקרבנות שדמם ניתן בהיכל ולא על המזבח החיצון, שבאלו יש דין מיוחד המפורש בתורה, שאמנם אימוריהם עולים על מזבח החיצון, אך בשרם נשרף מחוץ לשלש מחנות, ויש בו דין מיוחד שהוא מטמא את העוסקים בו, וז"ל הרמב"ם [הלכות פרה אדומה פרק ה' הלכה ד'], ולא הפרה בלבד אלא כל החטאות הנשרפות מן הפרים ומן השעירים, השורפם מטמא בגדים בשעת שריפתו עד שיעשו אפר, שהרי הוא אומר בפר ושעיר של יזה"כ והשורף אותם יכבס, מפי השמועה למדו שזה בנין אב לכל הנשרפים שיהו מטמאין בגדים עד שיעשו אפר, בד"א בשלא אירע להן פיסול ונשרפו כמצוותן בבית הדשן, אכל אם נפסלו בעזרה נשרפין שם כפסולי המוקדשין ושורפן טהור, וכן המתעסק בהן משיעשו אפר אינו מטמא בגדים, ואי זהו שורף זה המסייע בשריפה כגון המהפך בבשר והמשליך עצים והמהפך באש והחותה גחלים כדי שתבער האש וכיוצא בהן, אבל המצית האור והמסדר את המערכה טהור, כך למדו מפי השמועה שהנושא פרים ושעירים הנשרפין להוציאן לבית הדשן לשורפן טמא ומטמא בגדים דין תורה כל זמן שהוא עוסק בהולכתו וטעון טבילה והערב שמש, כמו המשלח את השעיר לעזאזל שהוא מטמא כל בגד וכל כלי שיגע בו בכלים שעליו כל זמן שמתעסק בשלוחו שנאמר והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו.

ולשרפם שם, והיה מקום לומר ששריפה זו היא במקום הקטרה, ובאמת מצאנו שיש דינים מיוחדים בשריפה זו ואינה סתם שריפה, וכלשון הרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק ז' הלכה ב'], וכיצד מעשה חטאות הנשרפות, שוחט וזורק דמם כמו שביארנו, ואחר כך קורעם ומוציא האימורים ונותנן בכלי ומולחן וזורקן על גבי האש, ומוציא שאריתן חוץ לעיר, ומנתחין אותן שם כנתחי העולה בעורן, ושורפין אותן שם בבית הדשן.

אך מוכח שאין זה כך, שאין שום דין מדיני הקטרה בשריפת פרים שהוא כדיני ההקטרה, דכך היא ההלכה [רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ז' הלכה ה'], ושריפת כל הנשרפין כשירה בזר ובליילה, וכל הנשרפין חוץ לעזרה כל העצים כשרין לשריפתן אפילו בקש ובגבבא שנאמר על עצים באש אש מכל מקום, ולמה נאמר עצים להוציא את הסיד ואת הרמץ. ע"כ. אך אכתי יש לדון אם שריפה זו היא חלק מהקרבת הקרבן, דאם היא חלק מדיני הקרבת קרבן, יש לדון ששייך לפגל בבשר זה שיפסל משריפה כשם שאימורים נפסלים להקטרה כשפיגלו בהם, והוא הדין לשאר פסולים, כגון פסול לינה, או פסול יוצא קודם זמן הוצאתם, כי אם הוא אינו חלק מהקרבת הקרבן אלא דין שריפה מיוחד מהי תיתי לפסול באופנים הנ"ל. ובגמרא הוא בעיא [ק"ד ע"ב] בעי רבי ירמיה לינה מהו שתועיל בפרים הנשרפים ובשעירים הנשרפים? מי אמרינן כי מהניא לינה בבשר דבר אכילה, אבל הני דלאו בני אכילה נינהו לא, או דלמא לא שנא וכו' מאי לאו מדמחשבה לא פסלה, לינה נמי לא פסלה. ודלמא מחשבה הוא דלא פסלה, אבל לינה פסלה וכו' בעי ר"א יציאה מהו שתועיל בפרים הנשרפים ושעירים הנשרפים וכו' אליבא דמ"ד עדיין לא הגיע זמנו לצאת מי אמרינן ה"מ בשר, דאין סופו לצאת חובה, אבל הני דסופן לצאת חובה לא, או דלמא ה"נ לא הגיע זמנו לצאת וכו'. ע"כ.

כולל ומכון ראש פינה:

ועוד בעי רבי אלעזר פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שיצא שיצא חציו ברוב אבר, האי מיעוטא דאבר בתר רוב אבר שדינן ליה והא נפק ליה, או דלמא בתר בהמה שדינן ליה תיקו.

ורמב"ם [הלכות פסולי המוקדשין פרק י"ט הלכה ג'] פסק בכל אלו הבעיות, פרים ושעירים הנשרפים יש בהם ספק אם הלינה והיציאה קודם שיגיע זמנם לצאת פוסלת בשרם כאימוריהן או אינה פוסלת בשרן, לפיכך פוסלין אותן להחמיר וישרפו בעזרה, וכן אם יצא חצי הבהמה ברוב האבר אם מחזיקין אותן כיוצא הואיל ויצא רוב האבר או עדיין אינן יוצאין שהרי לא יצא רוב הבהמה, לפיכך נפסלו מספק וישרפו בעזרה וכו'. ע"כ. דהיינו דבעיא דיציאה קיימא לענין פסול הבשר. אמנם הראב"ד השיג וכתב, א"א, לא היתה אותה בעיא לענין פסולות אלא לענין טומאת בגדים שהן מטמאין משיצאו חוץ לחומת העזרה וביציאת רובן הם מטמאין, וקא מבעיא ליה יציאת רובן במיעוט אבר.

ועוד בעו בגמרא [ק"ה ע"א] רבה בר רב הונא מתני לה בגברי, במתעסקין בו חמשה בני אדם ונפקו תלתא ופשו להו תרי, מאי, בתר רוב מתעסקין אזלינן, או בתר בהמה אזלינן. תיקו.

ובפשטות גירסת רבה בר רב הונא בבעיא קאי על דבר אחר מהבעיא בנוסח דבעיא דרבי אלעזר, דרבי אלעזר קאי אפסול הבשר שלא ישרף מחוץ למחנה אלא בעזרה, ורבה בר רב הונא בעי על טומאת המתעסקים, מי נקרא מתעסק כדי שתחול עליו טומאת מתעסקים. אמנם הרמב"ם [שם] הביין דבעית הגמרא היא על פסול הבשר לענין שריפתו, דלכאורה כן משמעות לשון הגמרא, דרבה בר רב הונא לא שינה את ענין הבעיא רק לענין הגברי, ולא לענין עצם הבעיא דקיימא אדין הבשר, וכיון שהרמב"ם פירש את בעיא דרבי אלעזר לענין פסול בשר פירש גם בעיא זו לאותו ענין, וז"ל הרמב"ם, וכן אם נשאום חמשה להוציאן ויצאו שלשה ונשארו שנים, והוציאו השלשה חצי הבהמה הרי אלו נפסלו מספק וישרפו בעזרה, ויראה לי שאין אלו צריכין להמתין עד שתעובר צורתן, הואיל והן עומדין לשריפה לעולם אפילו לא נפסלו. ע"כ. אמנם הראב"ד השיג עליו כנ"ל וז"ל, א"א אף זו לענין טומאת בגדים ומי שיש לו לב יבין זאת.

ורבינו הגרי"ז ביאר ענין זה דדוקא בפרים הנשרפים מצאנו ספיקות אלו של רובו ככולו, מה שאין כן בפסולי יוצא בכל הקדשים אמרינן דמה שיצא יצא ומה שלא יצא לא יצא, וכתב דלא דמי כלל, דהרי בפסול יוצא כל משהו ומשהו שיצא נפסל אף שהוא מיעוט גמור, הרי דכל משהו ומשהו עומד בפני עצמו, ולא שייך לדבר על רוב, מה שאין כן בפרים הנשרפים דשם הדין הוא להוציאם, וצריך להוציאם כולם דאז מתקיים בהם דין

הוצאה, ויש בזה נפקא מינה, דכל זמן שלא התקיים בהם דין יציאה אם יצאו קודם זריקה דינם דישרפו בהר הבית, דכיון שיצאו כבר חוץ לעזרה התקיים בהם דין יציאה בפסול ושוב אינם חוזרים לעזרה להשרף שם, מה שאין כן בשאר קדשים, ולכן שייך לדון פרים הנשרפים אם רובו ככולו כנ"ל.

ולקמן בגמרא בעי רבי אלעזר פרים ושעירים הנשרפים שיצאו וחזרו, מהו, מי אמרינן כיון דנפקי להו איטמו להו, או דלמא כיון דהדור הדור וכו' אלא רבי אלעזר היכי בעי לה כגון דנקיטי לה בבקולסין.

וכתב הרמב"ם [הלכות פרה אדומה פרק ה' הלכה ה'], מאימתי מטמאין בגדים הנושאים פרים ושעירים הנשרפים, משיצאו בהן חוץ לחומת העזרה, נשאום במוטות ויצאו מקצת הנושאים חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא יצאו, אלו שיצאו מטמאין בגדים ואלו שעדיין לא יצאו אינן מטמאין בגדים עד שיצאו, יצאו וחזרו לעזרה הנושאים בעזרה טהור עד שיצא בהן, היה עומד חוץ לעזרה ומושך אותם משם מאחר שחזרו הואיל וכבר יצאו לחוץ וה"ז המושכם בחוץ הרי הוא ספק טמא.

ורש"י בפירושו קיצר כאן וקשה להבין את פירושו, וכן כתב רבינו החפץ חיים בליקוטי הלכות, מכל מקום בפשטות ההוה אמינא היתה שמי שיצא חוץ לעזרה וחזר תפקע טומאתו, והתוספות תמהו על פירושו דמה ההוה אמינא בזה, וכי העזרה מטהרת טמאים. אמנם ברש"י יש לומר דאכן היתה הוה אמינא כזו, ואין זה קשה כל כך, כי טומאה זו וטומאת המתעסקים בפרה אדומה היא גזירת הכתוב, כי הרי אין כאן שום דבר שמתמא לפי כללי הטומאה הרגילים, דאינו טומאת מגע והמסתעף, דהרי אפילו המשליך עצים לתוך השריפה מטמא בגדים, ואם כן יתכן שהתורה טמאה את המוציא כשיצא וחזרה וטיהרה אותו כשנכנס.

מכל מקום למסקנת הגמרא הספק הוא אם נכנסו עם הפרים לעזרה בחזרה, ואחרים התחילו להוציא את הפר, והם כבר בחוץ והפר עדיין מבפנים, דהואיל וכבר יצא פעם אחת אולי יש עליהם שם מוציאים קודם שהוציאוהו החוצה, וטמאים מדין מוליכים את הפר, שהדין הוא שכל המוליכים טמאים, או שאין שם מוציא כל זמן שהפר בפנים.

והנה הגמרא אמרה דלא יתכן שאלו שהם בתוך העזרה יהיו טמאים, דלא מתקיים בהם ואחר יבא אל המחנה, וכתב רבינו הגרי"ז את ההגדרה בזה, דנאמרה כאן הלכה שטומאה זו לא חלה בעזרה, דאם לא כן כאן שכבר יצא הפר והוא מטמא למה לא יטמא את המוליכים אותו כשהם עדיין בעזרה.

אלא לרבנן, אי אית להו דתנא דבי רבי ישמעאל, אפילו

שעיר המשתלח, אי לית ליה, אפילו פרה ופרים מנלן כי אתא רב דימי אמר, אמרי במערבא צריכין הכשר טומאה ממקום אחר.

מבואר בסוגיא דלרבי מאיר אפילו שעיר המשתלח שהוא חי מטמא מדתנא דבי רבי ישמעאל, וכתבו רש"י ותוספות דלחכמים דפליגי על רבי מאיר דין זה נאמר רק באוכל, שהוא ראוי לקבל טומאה אם יגע בשרץ אבל דבר חי שאינו ראוי לקבל טומאה משרץ לא יקבל כאן טומאה כנ"ל.

והרמב"ם [הלכות שאר אבות הטומאה פרק ג' הלכה ג'] כתב, פרה אדומה ושעירין הנשרפים אינן כן, אף על פי שהן מטמאין המתעסק בהן אם חישוב עליהן לאכילה צריכין שתגע בהן טומאה ואחר כך יטמאו טומאת אוכלין. והראב"ד האריך שם מאוד וכתב, א"א, בחיי ראשי כאשר עיינתי את הדברים במקומן בזבחים פרק טבול יום לא מצאתי אותם כדבריו, ודכולי עלמא אית להו דתנא דבי רבי ישמעאל דאמר מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה וכו', והאי דקא מפליג בין פרה לשעיר המשתלח משום דבעינן שיהא להם הכשר טומאה ממקום אחר, כלומר בעינן שיהיו ראויין לקבל טומאה ממקום אחר ואם היו ראויים לכך מטמאים הם מעצמם כאילו קבלוה ממקום אחר, ונ"מ דבעו הכשר מים שיהיו ראויים לקבל טומאה, הילכך פרה ופרים שהם אוכלין וראויים לקבל טומאה מטמאין מעצמן, אבל שעיר המשתלח שהוא חי ואינו ראוי לקבל טומאה אף מעצמו אינו מטמא ולעולם פרה ופרים מעצמן מטמאין, בין ותדע. עיין שם עוד בדבריו. וחדש שאף שמקבלים טומאה מאליהם, מכל מקום צריכים הכשר מים.

והנה נאמרו בזה עוד פירושים, ורש"י עצמו בחולין [קכ"א ע"א] ביאר את דעת רבי ישמעאל דמה שסופו לטמא טומאה חמורה עושה כאילו הוכשרו לקבל טומאה, אבל לא שתחול טומאה מאליה. ושיטת הרמב"ם [הובא לעיל] ורבינו תם שרק נבלת עוף טהור נחשבת סופה לטמא טומאה חמורה, מה שאין כן בפרה ופרים שמטמאים רק את המתעסקים לא נחשב כנ"ל, ולכן פרה ופרים יטמאו רק אם יגעו בשרץ.

בעא מיניה רבי אבא בר שמואל מרבי חייה בר אבא נבלת עוף טהור, לרבי מאיר, מהו שיטמא בכזית, דמחתא לארעא לא תיבעי לך, דנקיט בפומיה לא תיבעי לך, כי תיבעי לך דנקיט ליה בידיה, מחוסר קריבה כמחוסר מעשה דמי או לא מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי.

ובאמת צריך להבין את הגדר בזה, דתינח אם התחיל לאכלו הרי יש לפנינו התחלת האכילה שהיא למעשה הבליעה, אבל הנחה לתוך פיו מה מעלתה על פני מי שהוא מחזיקה בידו, שזה ובוה אינה אלא החזקה

בעלמא, מה לי מחזיק בפיו מה לי מחזיק בידו ורוצה לתנו לתוך פיו, ובפרט לפי לשון רש"י שכתב במחתא אארעא שלא מטמאה, שהוא משום שמא לא תכנס לבית הבליעה לעולם, וגם הנותן לתוך פיו שמא לא יכנס לבית הבליעה לעולם, דכלפי בית הבליעה הפה והקרקע אחד הוא. וצ"ב.

ומכל מקום צריך ביאור מדוע הסתפקו רק לשיטת רבי מאיר, הלא אפשר להסתפק באותו ספק אף לרבנן, דבנבלת עוף טהור לית מאן דפליג שסופו לטמא טומאה חמורה ולכן יש בו טומאה כבר עכשיו, ולא פליגי אלא בשעיר המשתלח וכו' כמבואר לעיל השיטות בזה. ורש"י ביאר דלרבנן לא תיבעי לך, דלשיטתם צריך שיהיה דוקא דבר הראוי לקבל טומאה, וכזית אינו ראוי לקבל טומאה ואינו מטמא רק בבית הבליעה, אבל לענין מגע ליכא שיעורא בכזית, אלא לרבי מאיר דאמר כל שסופו לטמא טומאה חמורה, אפילו אינו ראוי לקבל טומאה, מטמא טומאה קלה, מהו שתטמא בכזית מאליה. ולפי זה לרבנן אם היה בו כביצה יטמא, והביאור בזה כתב רבינו הגר"ז שהוא משום דלרבנן ההלכה של כל שסופו לטמא טומאה חמורה וכו' היא שחלה עליו טומאת אוכלין, ולכן בדבר דאינו אוכל לא שייכת טומאה זו, וגם לא בפחות מביצה, אבל לרבי מאיר שמטמא אף בעל חי שאינו ראוי לקבל טומאה, חזינן שדין טומאה זו לדעתו אינה טומאת אוכלין, אלא טומאה מיוחדת בפני עצמה, ואם כן הבעיא היא בכזית דוקא לרבי מאיר. וכתב עוד רבינו הגר"ז בביאור זה, דלרבי מאיר דוקא שהוא דין מיוחד בעינן שיהיה עומד בבירור לקבל טומאה חמורה בפועל, אבל לרבנן שהוא מדין טומאת אוכלין לא צריך שיהיה עומד לכך בפועל, ולכן אפילו יהיה מונח על הקרקע יקבל טומאה.

ודעת תוספות [ע"ב ד"ה ומטמא] דאף לרבי מאיר, אם יהיה בו כביצה יטמא אם יהיה מונח על הקרקע, דלרבי מאיר יש את שתי ההלכות, דאם הוא ראוי לקבל טומאת אוכלין הרי הוא מקבל כנ"ל, וכאן לא צריך שיהיה מבורר שעומד לטמא טומאה חמורה, ואם אינו ראוי צריך שיהיה עומד לכך.

והנה לקמן [ע"ב] איתא, אמר ליה רב המנונא לרבי זירא, לא תיתיב אכרעך עד דאמרת לי הא מילתא נבלת עוף טהור לר"מ, מונין לה ראשון ושני או אין מונין ראשון ושני א"ל כל היכא דמטמא אדם במגע מונין בו ראשון ושני, כל היכא דאין מטמא אדם במגע אין מונין בו ראשון ושני.

וגם כאן הביאור הוא כנ"ל, דדוקא לרבי מאיר איכא לאסתפוקי, דהטומאה לדעתו אינה מדין טומאת אוכלין, אלא טומאה מיוחדת, אם כן איכא לספוקי כנ"ל. אבל לחכמים שהוא דין טומאת אוכלין, פשוט שאין אוכל נעשה אב הטומאה ובודאי יעשה רק שני.

דף ק"ו ע"א

דתניא על שפך הדשן ישרף שיהא שם דשן.

והרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק ז' ה"ג ד'] כתב, שלשה מקומות לשריפה, אחד בתוך העזרה ובו שורפין פסולי המוקדשין ואימורים קדשים קלים שנפסלו ופרים ושעירים של הטאות הנשרפות, אם אירע בהם פסול בין לפני זריקה בין לאחר זריקה, כגון שנטמאו או שיצאו חוץ לעזרה עד שלא הגיע זמן לצאת, או שלג הבשר או לנו האימורין שלהן. [הלכה ד'] והמקום השני בהר הבית ושמו בירה, ובו שורפין הטאות הנשרפות אם אירע בהן פסול אחר צאתן מן העזרה, והמקום השלישי חוץ לירושלים והוא הנקרא בית הדשן, ושם שורפין הטאות הנשרפות בזמן שהן נשרפות כמצוותן. ע"כ. הרי שלא הזכיר לא צפון ירושלים ולא שיהיה דשן במקומו. ולכאורה היינו משום שהרמב"ם פסק כרבי יוסי הגלילי דלא הזכיר צפון ירושלים אלא רק חוץ לג' מחנות, ופסק כרבי אליעזר בן יעקב דדרש מהאי קרא דבעינן שיהיה מקומו משופך, ולא דבעינן שם דשן. אמנם זה תימה, דהא לפי זה אחז הרמב"ם את החבל בשתי קצותיו, דלא הזכיר דשן ולא הזכיר צפון ולא הזכיר מקומו משופך, וזה דלא כאף אחד מהתנאים בברייתא. ורבינו הגר"ז אמר ליישב דהרמב"ם לא פירש כפירוש רש"י דמקום משופך היינו מדרון, אלא כתב בענין הוצאת הדשן [הלכות תמידין ומוספין פרק ב' הלכה ט"ו], ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה, אין בעלי מומין מוציאין אותו, וכשמוציאין אותו לחוץ לעיר מניחין אותו במקום שאין הרוחות מנשבות בו בחזקה, ולא חזירים גורפים אותו, ולא יפזרנו שם שנאמר ושמו, שיניחנו בנחת, ואסור ליהנות בו. ע"כ. וזהו פירוש משופך לדעת הרמב"ם, מקום שישאר, ואם כן יש לומר שפסק כרבי אליעזר בן יעקב ושם הזכיר דין זה.

פרק שלשה עשר

השוחט והמעלה בחוץ חייב על השחיטה וחייב על העלאה. רבי יוסי הגלילי אומר שחט בפנים והעלה בחוץ, שחט בחוץ והעלה בחוץ פטור, שלא העלה אלא דבר פסול; אמרו לו אף השוחט בפנים ומעלה בחוץ, כיון שהוציא פסלו.

פרק זה עוסק באיסור התורה לשחוט קדשים חוץ למשכן או למקדש, ואיסור העלאתם מחוץ למקדש. החיוב הוא אך ורק לקדשים הראויים לבא אל פתח אוהל מועד, דהיינו הראויים להקרבה, ומבואר בהמשך הפרק כי אף קדשים שאם עלו לא ירדו, אף הם בכלל קדשים הראויים למזבח שחייבים עליהם בחוץ. ויתירה מזו מבואר לקמן [ק"ז ע"ב] כי למאן דאמר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא אף בזמן הזה שאין

ולפי האמור לעיל היתה הוה אמינא שתתכן מציאות שכביצה מחתא אארעא, ויהיה לה טומאת אוכלין אף לרבי מאיר ולא תהיה רק ראשון, וכשיכניסה לפיו יהיה אב הטומאה ויעשה ראשון כי חלה בו טומאה חדשה כנ"ל. אמנם למסקנא אף לרבי מאיר לא מונים בו ראשון ושני.

דף ק"ה ע"ב

בעא מיניה רבי זירא מרבי אמי בר חייא, ואמרי לה מרבי אבין בר כהנא, הא דתנן חיבורי אוכלין ע"י משקין חיבור לטומאה קלה ואין חיבור לטומאה חמורה, מונין בו ראשון ושני, או אין מונין בו ראשון ושני א"ל כל היכא דמטמא אדם מונין בו ראשון ושני, אין מטמא אדם אין מונין בו ראשון ושני.

ובמה הכתוב מדבר, דעת רש"י דמדובר בחצי זית נבלה מכאן וחצי זית נבלה מכאן ומשקה טופח באמצע ונוגע בשניהם, מחברן לטמא אוכלין ומשקין הנוגעים באחד מן החצאין האלו, אבל לא אדם וכלים. אמנם צריך להבין איך יתכן שעל ידי מגע משקין יחשב הכל אחד, וכך הקשו בתוספות, אמנם כן משמע להדיא במשנה במסכת טהרות [פרק ח' משנה ח'], עריבה שהיא קטפרס והבצק מלמעלן ומשקה טופח מלמטן ג' חתיכות בכביצה אינן מצטרפות ושתים מצטרפות רבי יוסי אומר אף שתים אינן מצטרפו' אלא א"כ היו רוצצות משקה ואם היה משקה עומד אפי' כעין החרדל מצטרף רבי דוסא אומר אוכל פרוז אינו מצטרף:

וברמב"ם [הלכות שאר אבות הטומאה פרק י"א ה"ו], חיבורי אוכלין ע"י משקין הרי הן חיבור לטמא טומאת אוכלין והדבר ספק אם חשובים כגוף אחד למנות בהן ראשון ושני ושלישי, או חשובים זה האוכל שנגעה בו הטומאה ראשון והאוכל המחובר לו שני. והשיג הראב"ד, ד"א, אינו כן, אלא כבר פשטוה בזבחים שאין מונין בו ראשון ושני. ע"כ.

דהיינו דלפי הרמב"ם לא מדובר בצירוף, אלא הנידון הוא במשקין שנגעו באוכלין טמאים ונגעו באוכלין טהורין, האם הכל נחשב אחד, או שהאוכל המחובר הוא שני, והראב"ד שהשיגו מובן שהסכים להבנת הרמב"ם רק נחלק עליו דלא דלא ספק, וכאן משמעות מונים ראשון ושני אינה כהבנה בדברי רבי מאיר דלעיל ששם הכונה שדבר שנטמא מחמת שסופו לטמא טומאה חמורה, האם הוא נחשב אב לטמא ראשון ושני, או שהוא עצמו ראשון ועושה רק שני, וכאן מדובר באוכל ראשון והשאלה היא על האוכלים המחוברים אליו על ידי משקין, וזה תימה, שעל שני דברים שונים לחלוטין אמרינן אותו כלל דכל היכא דמטמא אדם מונין בו ראשון ושני, אין מטמא אדם אין מונין בו ראשון ושני, דתינח באופן דרבי מאיר כמו שביארנו, אך לפירוש הרמב"ם מה זה שייך לכאן.

מקדש ואין מזבח המקריב בחוץ יהיה חייב, כלשון הרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ט הלכה ט"ו]. מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלם חוץ לעזרה חייב, מפני שהוא ראוי ליקרב בפנים, שהרי מותר להקריב אף על פי שאין בית, מפני שקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא.

בין מקדש למקדש, דהיינו בין זמן המשכן במדבר, למשכן שילה, ואחר כך בית ראשון, היה זמן שהיו הבמות מותרות ויכול כל אחד להקריב קרבנות מסויימים בכל מקום שירצה, ואין שם את תנאי הקרבת הקרבן הנצרכים במזבח אשר לפני ה'. בבמה זו נחלקו לקמן [ק"ה ע"ב] אם היא צריכה להיות בנויה בנין מיוחד, כמו שנאמר: ויבן נח מזבח לה', או שיכול להקריב אפילו על גבי הסלע או על גבי הצור, כמו שנאמר במנוח ויעל על הצור. ולהלכה צריכה להיות כבנין. ולדברי הכל יש הבדל בין במה גדולה לבמה קטנה בחמשה דברים, קרן, יסוד, כבש, ריבוע, כיור וכנו, שכל אלה מעכבים בבמה גדולה ולא בבמה קטנה. ויש עוד הבדלים בצורת ההקרבה, כמו שיתבאר לקמן [ק"ב ע"ב].

ובהנ"ל יש נפקא מינה גדולה לענינו, ענין הקרבה בחוץ, דלא חייבה תורה על העלאה בחוץ רק כשהיא דרך הקרבה, והא בהא תליא, דדבר שכשר להקריבו כך בבמה חייב עליו כשמקריבו כך בזמן איסור הבמות, ולכן למאן דאמר דדרך במה היא במזבח דוקא, לא יהיה חייב אלא אם הקריב בחוץ על גבי מזבח בנוי, ולמאן דאמר דדי בסלע או מקום מזבחה כל שהוא, יהיה חייב באופן ההוא, ולכולי עלמא לא יהיה חייב אם הקריב סתם על גבי קרקע. וכן פסק הרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ט הלכה א'], אין המעלה בחוץ חייב עד שיעלה לראש המזבח שיעשה בחוץ, אבל אם העלה על הסלע או על האבן פטור, שאין קרוי קרבן אלא על המזבח ואף על פי שהוא בחוץ שנאמר ויבן נח מזבח, ואינו חייב עד שיעלה לשם שנאמר לעשות אותו לה' עד שיתכוין לשם.

וכל זה הוא מחלוקת תנאים לקמן [ק"ה ע"א]. חומר בשחיטה מבעלייה ובעלייה מבשחיטה. חומר בשחיטה, שהשוחט להדיוט חייב, והמעלה להדיוט פטור; חומר בעלייה, שנים שאחזו בסכין ושחטו פטורים, אחזו באבר והעלו חייבין. העלה חזר והעלה וחזר והעלה חייב על כל עלייה, דברי ר"ש; רבי יוסי אומר אינו חייב אלא אחת. ואינו חייב עד שיעלה לראש המזבח; ר"ש אומר אפילו העלה על הסלע או על האבן חייב.

ולענין קרבנות פסולים אמרו לקמן [ק"ט ע"א], ואל פתח אהל מועד לא יביאנו, כל הבא לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ; ואין לי אלא קדשים כשרים, מנין לרבות פסולין, כגון הלן, והיוצא, והטמא, ושנשחט חוץ ליזמנו וחוץ למקומו, ושקבלו פסולין וזרקו את דמו, והניתנין

למטה שנתנן למעלה והניתנין למעלה שנתנן למטה, והניתנין בחוץ שנתנן בפנים והניתנין בפנים שנתנן בחוץ, ופסח וחטאת שנתנן שלא לשמן, מנין ת"ל לא יביאנו לעשות, כל המתקבל בפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ. וכן הוא להלכה ברמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ח הלכה ו'], אינו חייב אלא על שחיטת קדשים הראויין ליקרב לגבי מזבח, אבל השוחט בחוץ אחד מאיסורי מזבחה או מחטאות המתות הרי זה פטור שנאמר לפני משכן ה' וכל שאינו ראוי לבוא אל משכן ה' אין חייבין עליו. [הלכה ז'] שחט בחוץ מחוסר זמן בגופו או בבעלים הואיל ואינו ראוי עתה לבוא בפנים פטור. [הלכה ח'] אי זהו מחוסר זמן בגופו, בהמה בתוך שבעת ימי הלידה, ותורין שלא הגיע זמנו, ואותו ואת בנו שנשחט אחד מהם היום שאין השני ראוי עד למחר.

ועוד אמרו לקמן [ק"ב ע"א], פרת חטאת ששרפה חוץ מגתה, וכן שעיר המשתלח שהקריב בחוץ פטור, שנאמר ואל פתח אהל מועד לא הביאו, כל שאין ראוי לבא אל פתח אהל מועד אין חייבין עליו. הרובע והנרבע, והמוקצה והנעבד, והמחיר [והאתנן], והכלאים, והטריפה ויוצא דופן, שהקריבין בחוץ פטור, שנאמר לפני משכן ה', כל שאין ראוי לבא לפני משכן ה' אין חייבין עליו. ע"כ.

והנה התבאר כי חייבים על כל דבר שאם עלה לא ירד, והנה התבאר לעיל [פרק המזבח מקדש פ"ד ע"א] כי עולה שנשחטה בחוץ, אם עלתה תרד, דלא היה פסולה בקודש, ואם כן כאן ששחט בחוץ הרי הקרבן פסול, ואם כן איך חייב על ההעלאה כמבואר במשנה השוחט והמעלה בחוץ חייב על השחיטה וחייב על העלאה.

ומה שחייב אף על ההעלאה אחרי השחיטה בחוץ אף שהקרבן פסול, ילפי חכמים מקרא. ונחלקו האחרונים באיזה אופן יהיה חייב שתיים לדעת חכמים, דדעת המקדש דוד בדעת התוספות דאינו חייב על ההעלאה רק כששחט בחוץ, אבל באופן שאינו חייב על שחוטיו חוץ, גם על ההעלאה אינו חייב, ולכן אם קמץ מנחה בחוץ והעלה בחוץ אינו חייב על ההעלאה כיון שאינו חייב על הקמיצה משום שחוטיו חוץ. אמנם דעת המנחת חינוך בתוספות אינו כן, אלא שחייב על ההעלאה אף במקום שאינו חייב על שחיטת חוץ, ולכן אם שחט בחוץ בזמן הזה והעלהו חייב משום העלאה אף על פי שאינו חייב משום שוחט, דהרי אינו ראוי בזמן הזה לשחיטה פתח אוהל מועד כי הרי אין לנו מזבח, כי הקטרת אימורים כשירה אף בזמן הזה אף שאין מזבח אם יקטיר במקומו. וכן מוכח מרש"י, וכן איתא לקמן [ק"ז ע"א] ברש"י שאם קמץ בחוץ והקטיר אחר כך שחייב על ההקטרה, שרשי כתב שם שאם קמץ ולא הקטיר פטור, משמע שאם הקטיר חייב, והוא כנ"ל. אמנם גם ברש"י יש לומר שאם שחט בפנים בפסול לא יהיה חייב על ההעלאה, דלא

חייבה התורה העלאת קרבן פסול רק בנשחט בחוץ ולא באופני פסול אחרים.

והשפת אמת הסתפק בשנים, שאחד שחט בחוץ והאחד העלה, האם חייב המעלה, דאפשר שרק אותו אחד שהתחיל בקרבן כשר ואף העלהו חייב, אבל באופן שאחד שחט בחוץ וממילא נפסל הקרבן, לא יהיה חייב השני על העלאתו כיון שהוא קרבן פסול. הביא דמרש"י על התורה מוכח דאף בשנים יהיה חייב, דכתב וז"ל [יקרא יז ה], אשר יעלה עולה, לחייב על המקטיר איברים בחוץ כשוחט בחוץ, שאם שחט אחד והעלה חבירו שניהם חייבין. ולהמקדש דוד הנ"ל יתכן דבכהאי כגוונא יהיה השני פטור, דהוא לא התחייב על שחיטת חוץ, אבל כבר התבאר דמרש"י מוכח דלא כהמקדש דוד.

אלא שחיטה בשלמא עונש דכתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו, אלא אזהרה מנלן.

מלשון זה דבעינן למשכח אזהרה לחיוב כרת משמע דאף לכרת דבידי שמים בעינן אזהרה ואמרין על זה לא ענש אלא אם כן הזהיר, וכן כתב רש"י דזה הטעם שאין חיוב הטאת על פסח ומילה משום שאין שם רק כרת ולא לאו. ודעת תוספות כאן דלחיוב הטאת לא בעינן אזהרה. ודעת הרמב"ם [הלכות שגגות פרק א' הלכה ב'] כרש"י, דכתב, וכל עבירה שחייבין על זדונה כרת, חייבין על שגגתה חטאת חוץ משלש עבירות, מגדף, ומבטל מילה, וקרבן פסח, הפסח והמילה מפני שהן מצות עשה וחטאת אין מביאין אלא על שגגת לא תעשה שנאמר אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה, והמגדף מפני שאין בו מעשה ונאמר לעושה בשגגה יצא מגדף שאין בו מעשה, לפיכך המקבל ע"ז באלוה אף על פי שהוא חייב כרת אם היה מזיד נסקל ואם קיבל בשגגה פטור מן הקרבן לפי שלא עשה מעשה ונאמר בעשותה אחת. והראשונים ציינו לספרא, דשם מפורש כרש"י והרמב"ם, דכתב הרמב"ן וכן הריטב"א בשבועות [י"ז ע"ב] בסוגיא דאית עשה ולא תעשה בנדה וז"ל, הא דתנן אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש אבל חייבין על עשה ועל לא תעשה שבנדה. מדקתני הכי ולא קתני על עשה ולא תעשה משמע דכל חד וחד איתיה בפני עצמו, ואי אפשר לומר על עשה בלבד חייבין שהרי כתוב אשר לא תעשינה, ותניא נמי בתוספתא דהוריות מפני מה חייבין על עשה שבנדה מפני שיש בה לא תעשה והכי נמי מפורש בספרא, עיי"ש.

דף ק"ז ע"ב

אמר עולא השוחט על גגו של היכל חייב, הואיל ואין ראוי לשחיטת כל זבח.

והוא תמוה, וכי מה מעלתו של גג ההיכל על כל מקום אחר שהיתה לנו הוה אמינא שלא יתחייב עליו משום

שחוט חוץ, והלא גגין ועליות לא נתקדשו, ומה חידש עולא, וגם לפי האמת מה טעמו של רבא דפטור על שחיטה בגג ההיכל מכח המקרא, וכן הוא להלכה כמובא לקמן. ורבינו הגרי"ז כתב ליישב על פי מה שכתב הרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק ה' הלכה ד'], ומניין ששוחטים קדשים קלים בכל העזרה אפילו אחורי ההיכל, שהרי נאמר בשלמים ושחטו פתח אוהל מועד להכשיר כל הרוחות שהרי לא ייחד להם רוח, והוא הדין לשאר הקדשים קלים ואם שחטם בהיכל כשרים, אבל אם שחטן בגגו של היכל פסולין שאין הגגות ראויות לשחיטה כלל אלא בקרקע העזרה. ע"כ. וכתב רבינו הגרי"ז דיש לומר שבאמת הגגות לא הופקעו מקדושה, והיה דינם להיות קדושים כאויר העזרה, ורק משום שחלקו רשות לעצמם אינם ראויים לשחיטה, ולכן הוה אמינא שאם ישחוט שם לא יתחייב, דלא מופקע מקדושה, ולכן דקדק לומר שאינו ראוי לכל זבח, דהרי אם שחט בדרום אף שאינו ראוי לקרבן זה פטור מפני שראוי לקדשים אחרים, מה שאין כן בגג שאינו ראוי לשום קרבן אף שיש בו קדושה, ורבא יליף והואיל וקדושה אית בהו הרי שנתמעט גגו מלאו זה.

והאחרונים דנו מה יהיה הדין בשוחט בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש דמבואר שאוכלים שם קדשי קדשים ולא שוחטים דשם, האם השוחט שם יעבור משום שחוט חוץ. דדעת רבינו הגרי"ז דאף לרבא יהיה חייב הואיל ואינו ראוי לשחיטה, ולא נחשב שהביאו אל פתח אוהל מועד, מה שאין כן בגג ההיכל לפי רבא שנחשב שהביאו אל פתח אוהל מועד רק דאינו ראוי לשחיטה משום דחולק רשות לעצמו. אך דעת המנחת חינוך דהואיל וראויות לאכילה הרי יש בהם קדושה ונחשב שבאו לפתח אהל מועד אליבא דרבא.

אלא לאיתויי כולה בחוץ וצוארה בפנים.

ומה הוא לשון זה כולה בחוץ, דיש להבינו בכמה אופנים, דאפשר שאם מקצתה בפנים מקרי שהביאו אל פתח אוהל מועד, ואפשר דבעינן דוקא רובה, ואפשר דבעינן דוקא כולה, ולשון הרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ה הלכה ט"ו], היתה הבהמה כולה בחוץ וצוארה בפנים ושחט חייב שנאמר אשר ישחט שור או כבש או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה, אחד השוחט במקדש וצוארה בפנים ושאר גוף הבהמה בחוץ או שהיה גופה בפנים וצוארה בחוץ חייב עד שתהיה הבהמה כולה במקדש שנאמר ואל פתח אהל מועד לא יביאנו, אבל השוחט בגגו של היכל אף על פי שאינו ראוי לזביחה כלל הרי זה פטור.

איתמר המעלה בזמן הזה רבי יוחנן אמר חייב, ריש לקיש אמר פטור. רבי יוחנן אמר חייב, קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא וכו'.

ולבונה קודמת למלח, ומלח קודם לעצים, אימתי בזמן שבאו כולן כאחד, אבל הבא ראשון קרב ראשון והבא אחרון קרב אחרון. ע"כ. והרי אין קרבן מלח וכיצד כתב בו קדימה, אלא לכאורה הכונה למלח שנפל מהקרבן דמצוה להעלותו, דלא כמשמע מלשון רש"י הנ"ל שהיא מצות מליחה בעלמא.

ובעצם מהלך סוגית הגמרא עיין בחזון איש שנקט מהלך מחודש לבאר את הגמרא, עיי"ש.

מאי בינייהו אמר זעירי שחיטת לילה איכא בינייהו. רבה אמר קבלה בכלי חול איכא בינייהו.

ולחלכה [רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ח הלכה י"ז], השוחט בחוץ בלילה חייב הואיל והשחיטה בלילה כשירה בחוץ, וכן אם העלה בלילה מזה ששחט בחוץ בלילה חייב על העלאה, אבל אם שחט בפנים בלילה והעלה בחוץ פטור, לפי שלא העלה אלא דבר פסול שאין לך שחיטה כשירה בלילה במקדש, וכן אם קבל בכלי חול בפנים וזרק בחוץ פטור.

והשיג הראב"ד, א"א בחיי ראשי, אין צורת ההלכה כפירושו ולא כטעמו, שהשוחט בלילה בחוץ והעלה בחוץ ביום חייב, שהרי כששוחט בחוץ ביום והעלה בחוץ הלא כבר נפסל בשחיטה, ואף על פי שכבר נפסל הזבח בשחיטתו, ואעפ"כ חייב על העלאתו, מה לי חד פסולא דחוץ מה לי תרי פיסולי חוץ, אבל אם שחט בפנים בלילה והעלה ביום בחוץ פטור אף בהעלאה, מפני שכבר נפסל משום לילה שהוא פסול אחר שלא מפסולי חוץ, אבל שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ בלילה לדברי הכל פטור.

שהשוחט להדיוט חייב, והמעלה להדיוט פטור.

לרש"י היינו שנתכוין לעבוד להדיוט, ולכן חייב משום עבודה זרה, ומשמע דצריך שיתכוין להדיוט, ואם לא כן חייב, אבל הרמב"ם שהבאנו לעיל כתב ואינו חייב עד שיעלה לשם שנאמר לעשות אותו לה' עד שיתכוין לשם. משמע דבסתם יהיה פטור.

דף ק"ה ע"ב

אמר ר"ל מחלוקת בד' וה' אברים וכו', דעל השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר, אבל בהמה כתיב; ומר סבר אבל אבר ואבר כתיב, אבל אבר אחד דברי הכל אינו חייב אלא אחת. ורבי יוחנן אמר מחלוקת באבר אחד, דמר סבר מוקטרי פנים שחסרו והעלה בחוץ חייב, ומר סבר פטור, אבל בד' וה' איברי דברי הכל חייב על כל אבר ואבר.

לרש"י לריש לקיש אינו חייב לכולי עלמא על כזית בעלמא רק צריך להקטיר אבר או בהמה שלימה,

וברמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ט הלכה ט"ז], מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלם חוץ לעזרה חייב, מפני שהוא ראוי ליקרב בפנים, שהרי מותר להקריב אף על פי שאין בית, מפני שקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא. ע"כ. ונאמרו כמה ביאורים ברמב"ם איך באמת יתחייב בלא מזבח בנוי, ובפשטות הכונה הואיל ואם יבנה מזבח יוכל להקריבו, הוי ראוי לפתח אוהל מועד, ועיין עוד באחרונים שביארו את שיטת הרמב"ם.

רבי יוחנן אמר חייב, קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא וכו'.

רש"י [ד"ה וקידשה לעתיד לבא] כתב והויה לה ירושלים בית הבחירה ושעת איסור הבמות היא. ע"כ. משמע דלמאן דאמר לא קידשה הרי שהזמן הזה הוא זמן היתר הבמות, וכן הוא להדיא ברש"י לקמן [קיי"ט ע"א], ואי"ה יבואר שם.

איתמר המעלה ואין בו כזית, ועצם משלימו לכזית רבי יוחנן אמר: חייב, ריש לקיש אמר פטור. רבי יוחנן אמר חייב, חיבורי עולין כעולין דמי; ריש לקיש אמר פטור, חיבורי עולין לאו כעולין דמו.

יבואר אי"ה במנחות [כ"ג ע"א].

דף ק"ה ע"א

ראש בן יונה שאין בו כזית ומלח משלימו לכזית, מהו וכו' תיקו.

רמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ט הלכה י'], העלה אבר שאין בו כזית בשר והיה העצם משלימו לכזית חייב, מפני שהוא מחובר, היה מלח משלימו לכזית הרי זה ספק לפיכך אינו לוקה, ועולה ואימוריה מצטרפין לכזית. ע"כ.

ואמרו בגמרא דהבעיא אליבא דריש לקיש דע"כ לא קאמר ר"ל התם אלא דאי פריש מינה לאו מצוה לאסוקי, אבל הכא דאי פריש מצוה לאסוקי לא. ופירש רש"י מלח אי פריש מצוה לחזור ולמולחו, כדכתיב ולא תשבית מלח ברית. ע"כ. והוא תימה, דאיך שייך מלח זה לאבר הזה, דהלא אם פירש יכול לחזור ולמולחו בכל מלח שירצה, כלשון רש"י. ואיך יצטרף.

והאחרונים חקרו בגדר מצות מליחת הקרבן, האם היא מצוה נפרדת דבעינן שיהיה מלח על הקרבן אבל אין המלח מכלל הקרבן, ולא שייכת מצות הקטרה במלח, או שמלח שעל הקרבן הרי הוא בכלל הקרבן ומצוה להקטירו. ויש ראיות לצד השני שאכן חל עליו דין קרבן, ולפי זה תהיה מצוה להחזיר את המלח שהיה על הקרבן דוקא, דחל עליו שם קרבן, ולכן הסתפקו אם יצטרף לקרבן או לא. ורבינו הגר"ז הביא ראיה לזה מלשון הרמב"ם [תמידין ומוספין פרק ט' הלכה י"א], מנחות קודמין ליין, והיין קודם לשמן, והשמן קודם ללבונה,

דף ק"ט ע"א

המעלה כזית מן העולה ומן האימורין בחוץ חייב.

לפי גירסת ואימורים משמע שאפילו הוא מקרבן אחר, כדעת רש"י שחייב על כזית משני קרבנות. ובשיטה מקובצת גרס ואימוריה, והוא לכאורה כשיטת תוספות שחייב רק על אותו קרבן.

מנין לרבות פסולין וכו' ת"ל לא יביאנו לעשות.

משמע דילפינן ממה שאמרה התורה לעשות, וכיצד משמע מכאן פסולין, כתב רש"י דמשמע הראויין לעשות אפילו אינו ראוי לבא מחוץ לפנים והני נמי כיון דאם עלו לא ירדו וכהן נזקק להפך בהם בצינורא או להעלותן מראש המזבח למערכה ראויין ליעשות קרינא ביה. ע"כ. אמנם לשון הרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ח הלכה ז']. אבל קדשים פסולין שהיה פיסולן בקודש אם העלה מהן בחוץ חייב, כיצד כגון הלן והיוצא והטמא ושנפסל במחשבת העובד שכולן נשרפין כמו שיתבאר בהלכות פסולי המוקדשין, אם עבר והעלה מהם בחוץ חייב שנאמר לעשות אותו לה' כל הנעשה לה' חייבין עליו ואלו נעשו לשם. ע"כ. הרי דלמד דילפינן מלה'. והאבן האזל רצה לומר דיליף הרמב"ם מלה' דכל שהיה בו תחילת עבודה בהכשר, דאז כבר היה לה', ואחר כך נפסל אם הקריבו בחוץ הרי חייב עליו, דהיינו שאינו תלוי באם עלה לא ירד, אלא בהיתה לו שעת הכושר. וצ"ע.

דף ק"ט ע"ב

וכולן שחסרו כל שהו והקריבו בחוץ פטור.

ומדוע, כתב רש"י דהוא מטעם פסול, דאין מתקבלים בפנים, דמדובר שחסרו קודם הקטרה ע"י איבוד או שריפה ונפסלו בחסרון כדאמר במנחות מן המנחה פרט לשחסרה היא ושחסר קומצה והאי וכולן לאו אלבונה קאי דהא מיפליג פליגי בה במנחות בפרק קמא בלבונה שחסרה דלר"ש כשירה אפילו עמדה על קורט אחד ולר' יהודה בשני קרטין ואי אלבונה נמי קאי מיירי שחסרה משיעור הכשרה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. דאם הקריבו בחוץ פטור הואיל ואין מתקבלין בפנים. אמנם לכאורה קשה דהרי אם עלו לא ירדו חייב עליהם, ובסוג פסול כזה אם עלו לא ירדו, ומדוע יהיה פטור. והתוספות לעיל פירשו דהוא מכח הלימוד שאינו חייב על חסר, ולכן אינו חייב עליו אף שהוא מתקבל בפנים.

בהקטרה בפנים כ"ע לא פליגי.

כתב רש"י שבאמת לא נאמר שיעור בהקטרה זו, ומה שאמרו פרס שיעור דרבנן הוא. אמנם יש דעות בראשונים דהוא הלכה למשה מסיני, אך אינו לעיכובא.

ולתוספות דפליג עליה חייב לכולי עלמא אכזית אם כל הקרבן קיים, דעל זה קאי המיעוט שפטור על קרבן חסר. ותמהו האחרונים על רש"י דלקמן [ק"ט ע"ט] איתא להדיא המעלה כזית מן העולה ומן האימורין בחוץ חייב.

והרמב"ם [מעשה הקרבנות פרק י"ט הלכה י"א] כתב, העלה וחזר והעלה חייב על כל אבר ואבר, זרק הדם והעלה האיברים חייב שתיים, שהרי חלק הכתוב בין מעלה לעושה, שהרי נאמר אשר יעלה עולה ונאמר לעשות אותו העלה אבר חסר פטור שנאמר לעשות אותו על השלם הוא חייב.

והשיג הראב"ד, העלה אבר חסר. א"א, לא האיר דבריו, שהרי שנינו המעלה כזית מעולה ומאמוריה בחוץ חייב אלמא לא קפדינן אאבר שלם, וכי איתמרא שמעתא במקוטרי פנים שיחסרו בהקטרתן והוציאן והקטירן בחוץ דהלכה כרבי יוסי דפטור. ע"כ. וקושיית הראב"ד היא כקושיית האחרונים הנ"ל. ועיין באחרונים מה שכתבו ביישוב הקושיות הנ"ל.

והרמב"ם פסק עוד בענין העלאת קרבן חסר וז"ל [שם הלכה ה'], כל דבר שחייבין על העלאתו בחוץ כיון שהעלה ממנו כזית בחוץ חייב, בין שהעלה בפנים תחלה ושייר ממנו כזית והעלהו בחוץ, בין שהניח הכל בפנים ולקח ממנו כזית והעלהו בחוץ, אבל אם חסר אותו דבר הקרב כל שהוא בפנים והעלה שאריתו בחוץ פטור. [הלכה ט'] כיצד, הקומץ או הלבונה והאימורין והעולה ומנחה הנשרפת והנסכין שחסרו מקצתם בפנים והקריב שאריתן בחוץ פטור, שהרי נאמר לעשות אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר, הוציאו שלם וחסר בחוץ והעלהו הרי זה ספק לפיכך אינו לוקה. וגם בדברי הרמב"ם האלו האריכו האחרונים לבארם, דיש שביארו את דברי הרמב"ם דסבירא ליה כהתוספות הנ"ל ויש שכתבו שסבירא ליה כדברי רש"י הנ"ל, עיין שם בביאוריהם, ואכמ"ל.

תניא קרן וכבש וריבוע ויסוד, מעכבין בבמה גדולה ואין מעכבין בבמה קטנה.

ואם כן מה החילוק בין סלע או גובה בעלמא לבין מזבח כנ"ל שאינו מזבח, צ"ל כמו שמצאנו במסכת עבודה זרה את החילוק בין בימוס לבין מזבח, דבימוס הוא אבן אחת ומזבח כמה אבנים, וכן הוא גם כאן, וכמה אבנים צריך, כתב החזון איש דמסתבר דדי בשלש אבנים, כמו שמצאנו לענין זה שימים היינו שנים ורבים היינו שלשה, וגם כאן שצריך אבנים הרבה די בשלש.

וכמה שיעורו של מזבח זה לא התפרש, וכתב החזון איש שיתכן שצריך שיהיה גבוה עשרה ורחב ארבעה על ארבעה, שהוא שיעור מקום מסויים. ומכל מקום לפי זה תימה שלא כתב הרמב"ם הלכות מזבח זה כיון שהוא פוסק שאינו חייב רק במעלה על מזבח, והיה לו לפרש מהו.

דף ק"י ע"א

והאיכא חציצה.

ובאחרונים דנו אם אימורי קרבן אחד חוצצים לקרבן אחר, ונחלקו בזה הניהו תרי גיסי קדישי, דהחזו"א מצדד שרק בשר קאינו ראוי להקטרה יחצוץ, והקהילות יעקב האריך להוכיח דאף באימורים של שני קרבנות יש חציצה אחד לחבירו, עיי"ש.

ומבואר בסמוך דבמנחה שחזר קומצה לתוכה לא הוי חציצה, דרק בזבחים יש דין חציצה. מיהו גם בזבחים פסקינן [הרמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ט הלכה ה'] המעלה את הבמה כולה בחוץ חייב מפני האימורין, ואף על פי שלא הפרישן אין בשר הזבח חוצץ, וכאילו הקטיר האימורים בפני עצמן וכו'. והוא כדעת רב דמין במינו אינו חוצץ, אבל לשמואל הוא רק בהפכן.

בעי רבי יצחק נפחא קומץ מהו שיתיר כנגדו בשירים מישראל שרי או קלושי מיקלש.

לרש"י היינו האם מותר לאכול את החלק שהותר או שאף חלק לא הותר ואסור לאכול. והוא תימה, דאיך יאכלו, והרי לא ידוע איזה חלק הותר. והתוספות נקטו שבודאי אסור באכילה, רק נפקא מינה לענין מלקות, שאם יאכל חלק מהכל לא ילקה מספק, דשמא אכל החלק המותר, ולא ילקה רק אם יאכל הכל.

דף ק"י ע"ב

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן אי מה להלן שלשת לוגין, אף כאן שלשת לוגין, והא ר"א מי החג קאמר אי מה להלן בשאר ימות השנה, אף כאן בשאר ימות השנה, ור"א בחג קאמר אישתמיטתיה הא דאמר רבי אסי, דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משום רבי נחוניא איש בקעת בית חורתן עשר נטיעות, ערבה, וניסוך המים הלכה למשה מסיני.

לרש"י פירושו שאם הוא לימוד, הרי דבעינן דוקא ג' לוגין, אבל אם הוא הלכה למשה מסיני אם כן השיעור הוא בכל שהוא וחייב בחוץ בכל שהוא.

והרמב"ם [הלכות תמידין ומוספין פרק י' הלכה ו'] כל שבעת ימי החג מנסכין את המים על גבי המזבח, ודבר זה הלכה למשה מסיני, ועם ניסוך היין של תמיד של שחר היה מנסך המים לבדו. והרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ט הלכה ד'] כתב, וכן המנסך יין או מים פחות משלשה לוגין בחוץ פטור בין בחג בין בשאר ימות השנה, והואיל וחסר השיעור הרי אינן ראויין להתקבל בפנים וכו'. ולכאורה הוי תרתי דסתרי. ובהכרח לומר שהרמב"ם סבירא ליה דאף השיעור דג' לוגין גם הוא הלכה למשה מסיני, דלא כרש"י הנ"ל.

בהקטרה בפנים כ"ע לא פליגי, כי פליגי בהקטרה דחוץ.

כתב רש"י, אלא אמר אב"י בהקטרה דפנים דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי בהקטרה דחוץ, דפליגי כגון שהקטיר כזית מן הקטרת של חפינת פנים בחוץ, מר סבר ילפינן פנים מחוץ, ילפינן קטרת של פנים מקטרת של היכל, מה הקטרה של היכל בבמה בחוץ בכזית אף הקטרה של פנים חייבין עליה בבמה בכזית, ואף על גב דבדוכתה לא הויא הקטרה הואיל ובהיכל הויא הקטרה. ורבי אליעזר סבר דהקטרה דהיכל הוא דמחייב עלה בחוץ בכזית דהא בדוכתה בהכי חשיבא, אבל הקטרת פנים לא מחייב עלה בחוץ בכזית הואיל ובדוכתה לאו הקטרה היא. וצריך ביאור לשיטה זו אמאי חייב, דהרי בפנים פחות ממלא חפניו אינו מתקבל, אם כן גם כן צריך להיות פטור. וביאר החזו"ן איש דאף דבמקטיר בפנים בעינן מלא חפניו בבת אחת ואם לא לא הוי הקטרה, היינו דמחוקה ילפינן דהוא לעיכובא ולא שם עבודת הקטרה עליו, אמנם זה דין בעבודת יום הכפורים, אבל לענין הקטרה בחוץ לא בעינן שתהיה לזה שם עבודה, אלא שם הקטרה, וכיון דמצינו שיש שם הקטרה בפחות ממלא חפניו, דהיינו בהיכל, ממילא שם הקטרה עליו בחוץ להתחייב.

ויש באחרונים נידון לענין זר שהקטיר מקטורת של יום הכפורים, האם יתחייב משום זרות על כזית. והרמב"ם [פ"ט מביאת מקדש ה"ד] פסק וז"ל [ה"ב], אף על פי שהזרים מוזהרין שלא יתעסקו בעבודה מעבודות הקרבנות אין חייבין מיתה אלא על עבודה תמה לא על עבודה שיש אחריה עבודה, ואין הזר חייב מיתה אלא על ארבע עבודות בלבד, על הזריקה ועל ההקטרה ועל ניסוך המים בחג ועל ניסוך היין תמיד. [הלכה ד'] כיצד על הקטרה, הקטיר איברים או קומץ או לבונה על המזבח אפילו הפך באיברים שלא נתעכלו וקרב שריפתן חייב מיתה והוא שהקטיר כזית, וכן אם הקטיר קטרת על מזבח הזהב משיקטיר כזית חייב, אבל המקטיר קטורת ביום הכפורים בקדש הקדשים אינו חייב מיתה עליה עד שיקטיר מלא חפניו שיעור המפורש בתורה. וביאר החזו"ן הנ"ל בדרכו הנ"ל דהחייב של זר הוא על עבודת הכהנים שנכנס לתחומה, והיות וכן החייב הוא על עבודה, והואיל ואין שם עבודה על פחות ממלא חפניו, לכן אין חיוב לזר בכהאי גוונא.

והנה לקמן אמרינן והמנסך פחות משלשת לוגין יין פחות מג' לוגין מים, יהא חייב תלמוד לומר לעשות, על השלם חייב ואינו חייב על החסר; והא פחות משלשת לוגין דאית בהו כמה זיתים, ולא ילפי רבנן חוץ מחוץ וכו', והחזו"ן בדרכו הנ"ל כתב דלשיטת רש"י צריך לומר שבניסוך בפנים צריך לנסך בבת אחת, עיי"ש טעמו, וכתב דבמנסך בחוץ יהיה חייב רק אם ינסך הכל בבת אחת, ולא כמו בהקטרה שמספיק כזית, דילפינן מההיכל, דשם בעינן שם הקטרה, והואיל ומצאנו שם הקטרה בכזית חייב על כזית, מה שאין כן בניסוך לא מצאנו ניסוך בפחות מג' לוגין, גם בחוץ יהיה חייב רק בשיעור זה.

